

ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH
ul. M. Curie-Skłodowskiej 2
58-400 Kamienna Góra
tel.: (+48) 75-645-01-82 fax: (+48) 75-645-01-83
E-mail: zso@kamienna-gora.pl
WWW: <http://www.zso.kamienna-gora.pl>

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

Z
HISTORII
dla klas I-III
Gimnazjum nr 2
w Kamiennej Górze

Informacje ogólne

Przedmiotowy system oceniania obowiązuje od: 1 września 2012 r.

Program nauczania:

Elżbieta Maćkowska, Historia program nauczania dla gimnazjum, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, skonsultowany i pozytywnie zaopiniowany przez:

Piotra Wenera – doradcę metodycznego

Marka Sadowskiego – rzeczoznawcę MEN – opinia dydaktyczna

prof. dr. hab. Piotra Łossowskiego – rzeczoznawcę MEN – opinia merytoryczna

Podręczniki:

- Historia 1. Podręcznik dla gimnazjum, Ustrzycki Janusz, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, nr dopuszczenia MEN: 189/1/2009.
- Historia 2. Podręcznik dla gimnazjum, Ustrzycki Janusz, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, nr dopuszczenia MEN: 189/2/2010.
- Historia 3. Podręcznik dla gimnazjum, Ustrzycki Janusz, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, nr dopuszczenia MEN: 189/3/2011.

Wymagania na stopnie szkolne.

Ocena celująca:

Uczeń w stopniu wyczerpującym opanował podstawę programową, a jego umiejętności charakteryzują się integralnym traktowaniem procesów historycznych, dostrzega ich złożoność, potrafi dokonać samodzielnej analizy faktów, precyzyjnie wyraża swoje myśli, biegle posługuje się mapą, samodzielnie odnajduje związki przyczynowo-skutkowe. Dostrzega problemy, podejmuje próby ich samodzielnego rozwiązywania. Ciągłe poszerza swoją wiedzę i wykazuje szczególne zainteresowanie przedmiotem. Bierze udział w konkursach historycznych z bardzo dobrym skutkiem. Potrafi kierować pracą zespołu zadaniowego.

Ocena bardzo dobra:

Uczeń przyswoił treści podstawy programowej w stopniu bardzo dobrym. Aktywnie uczestniczy w lekcji, przewodzi zespołowi zadaniowemu, jest krytyczny przy wykorzystaniu źródeł historycznych, uczestniczy w szkolnych i pozaszkolnych konkursach i olimpiadach, podejmuje się i starannie wykonuje zadania dodatkowe, prawidłowo operuje słownictwem historycznym, zagadnienia historyczne przedstawia jako ciąg przyczynowo-skutkowy.

Ocena dobra:

Uczeń dość dobrze opanował treści podstawy programowej, ale widoczne są niewielkie braki w jego wiedzy i umiejętnościach. Jest aktywny na lekcjach, zadania trudne wykonuje z pomocą nauczyciela, w miarę poprawnie interpretuje teksty źródłowe, potrafi samodzielnie zdobywać informacje z różnych źródeł.

Ocena dostateczna: Wiedza ucznia jest niepełna, fragmentaryczna. Pod kierunkiem nauczyciela zdobywa podstawowe informacje, sytuuje je w czasie i przestrzeni. Wykazuje się niewielką aktywnością na zajęciach, nie potrafi interpretować wydarzeń historycznych w ciągu przyczynowo-skutkowym.

Ocena dopuszczająca: Uczeń ma duże braki w wiadomościach podstawowych. Pod kierunkiem nauczyciela wykonuje zadania o małym stopniu trudności, nie potrafi łączyć posiadanej wiedzy w logiczną całość, jego postawa na lekcji jest bierna, jednakże podejmuje próby poszerzenia wiedzy i umiejętności.

Ocena niedostateczna: Uczeń posiada tak duże braki w wiedzy i umiejętnościach, że nie potrafi ich pokonać nawet przy pomocy nauczyciela. Jego postawa na zajęciach jest pasywna, ma trudności w czytaniu i rozumieniu czytanego tekstu, nie odrabia zadań domowych i nie wykonuje żadnych dodatkowych prac.

Narzędzia sprawdzania wiedzy i umiejętności.

- odpowiedzi ustne,
- aktywność na zajęciach dydaktycznych (praca z podręcznikiem, z mapą, z tekstem źródłowym, udział w dyskusjach, w realizacji projektów, zaangażowanie w pracę grupy),
- kartkówki z 2–3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie),
- ocena prac domowych (ćwiczenia w zeszycie, krótkie prace problemowe),
- testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utwaleniem wiadomości),
- duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji,
- udział w konkursach historycznych poszerzających jego wiedzę i umiejętności,
- referaty będące ilustracją, komentarzem lub własną oceną jakiegoś omawianego na zajęciach wydarzenia, zjawiska, postaci,

- czytelnictwo lektur historycznych, artykułów o treści historycznej, omawianie i analiza treści filmów historycznych.

Waga poszczególnych stopni.

- 3 - testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utrwaleniem wiadomości), duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji,
- 2 - kartkówki z 2–3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie), odpowiedzi ustne przy tablicy,
- 1 - ocena prac domowych (ćwiczenia w zeszytach, krótkie prace problemowe),
- waga pozostałych form w indywidualnej gestii każdego nauczyciela,

Szczegółowe wymagania edukacyjne.

Klasa I

1. Wprowadzenie do historii

Czas realizacji: 2 godziny lekcyjne.

Treści nauczania:

- różne znaczenie terminu historia
- historia jako nauka,
- skąd wiemy, że coś zdarzyło się naprawdę
- rodzaje źródeł historycznych,
- czas i przestrzeń w historii
- sposoby mierzenia czasu w historii,
- do czego jest nam dziś potrzebna wiedza historyczna

Osiągnięcia ucznia:

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- wymienia różne rodzaje źródeł historycznych,
- wyjaśnia znaczenia pojęć historycznych: archeologia, epoka historyczna, era, genealogia, numizmatyka, paleografia,
- określa rolę archeologii w badaniu historii.
- tworzy prosty ciąg przyczynowo-skutkowy,
- dokonuje podziału źródeł historycznych,
- porządkuje chronologicznie epoki.

2. Narodziny człowieka i początki cywilizacji

Czas realizacji: 5 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- warunki i tryb życia ludzi pierwotnych,
- rewolucja neolityczna i jej konsekwencje,
- cywilizacja Mezopotamii (osiągnięcia mieszkańców, kodeks Hammurabiego),
- osiągnięcia cywilizacyjne Egipcjan (wierzenia, organizacja państwa, pismo, nauka, architektura, sztuka),
- dzieje narodu żydowskiego i ich religia (Mojżesz, judaizm, Biblia),
- osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Indii i Chin oraz ich religie.

Osiągnięcia ucznia:

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- omawia wpływ odkryć i wynalazków na rozwój i zmianę życia ludów pierwotnych,
- porządkuje chronologicznie omawiane wydarzenia,
- wyjaśnia, dlaczego pierwsze cywilizacje powstały nad Eufratem, Tygrysem i Nilem,
- podaje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych Mezopotamii i Egiptu, Indii i Chin oraz ocenia ich znaczenie,
- odnajduje na mapie omawiane cywilizacje i charakteryzuje ich położenie geograficzne,
- odnajduje i wyjaśnia relacje między człowiekiem a przyrodą,
- opisuje struktury społeczne w starożytnych cywilizacjach,
- ukazuje różnice pomiędzy religią politeistyczną a monoteistyczną,
- definiuje pojęcia historyczne: rewolucja neolityczna, system irygacyjny, zapis piktograficzny, władza despotyczna, mumifikacja, diaspora, kasta,
- analizuje źródła historyczne – pisane i ikonograficzne.

3. Cywilizacja Hellenów

Czas realizacji: 9 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- wierzenia starożytnych Greków,
- demokracja ateńska (Perykles, instytucje demokratycznych Aten),
- Sparta (ustrój polityczny, wychowanie spartańskie),
- wojny Hellenów o niepodległość i dominację (wojny z Persją, wojna peloponeska),
- życie codzienne ludności (igrzyska, różnice w życiu kobiet i mężczyzn),
- osiągnięcia cywilizacyjne (architektura, sztuka, teatr, nauka, filozofia),
- Aleksander Macedoński i kultura hellenistyczna.

Osiągnięcia ucznia:

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- charakteryzuje wierzenia religijne starożytnych Greków,
- przedstawia rolę mitów,
- wskazuje na mapie i omawia położenie geograficzne starożytnej Grecji oraz zasięg kolonizacji greckiej,
- opisuje założenia ustrojowe starożytnych greckich polis na przykładzie Aten i Sparty,
- omawia przyczyny i skutki wojen grecko-perskich, wojny peloponeskiej i przedstawia sposób prowadzenia wojny przez starożytnych Greków,
- rozróżnia zabytki kultur cywilizacji helleńskiej,
- przedstawia ogólne różnice w starożytnych greckich porządkach architektonicznych,
- przedstawia warunki życia codziennego Greków,
- omawia działalność filozofów greckich,
- ocenia postawy postaci historycznych (np. Aleksander Macedoński),
- interpretuje teksty źródłowe i źródła ikonograficzne.
- posługuje się pojęciami i terminami: arystokracja, polis, Hellada, hellenizm, kolonizacja grecka, filozofia, teatr, antyczny, demokracja ateńska, obywatel, periojkowie, heloci, cu-

dzoiemcy, niewolnicy, oligarchia, tyrania, wychowanie spartańskie, hoplita, falanga, kultura hellenistyczna,

4. Cywilizacja Rzymian

Czas realizacji: 7 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- narodziny Rzymu (legendarne początki Rzymu, Etruskowie),
- przemiany ustrojowe (monarchia, republika, cesarstwo),
- rozwój niewolnictwa, struktura społeczna, powstanie Spartakusa,
- osiągnięcia cywilizacyjne Rzymian (prawodawstwo, architektura, kultura i sztuka, technika),
- życie codzienne Rzymian w dobie republiki i cesarstwa,
- narodziny i rozwój chrześcijaństwa (panowanie rzymskie w Palestynie, chrześcijaństwo religią panującą),
- Cesarstwo Zachodniorzymskie i jego upadek,
- rola starożytnego Rzymu w kształtowaniu kultury europejskiej wieków późniejszych.

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- opowiada legendę o założeniu Rzymu,
- opisuje rozwój terytorialny państwa rzymskiego i korzystając z mapy, analizuje proces podboju Italii i tworzenia się Imperium Rzymskiego, lokując najważniejsze wydarzenia w czasie,
- wymienia najważniejszych urzędników z okresu republiki i określa ich kompetencje,
- analizuje system ustrojowy republiki i wykazuje jego ewolucję przez pryncypat do dominatu,
- wyszczególnia osiągnięcia cywilizacyjne i kulturowe Rzymian,
- porównuje religię Rzymian z innymi religiami świata antycznego i z chrześcijaństwem
- przedstawia wpływ chrześcijaństwa na przemiany zachodzące w starożytnym Rzymie,
- wyjaśnia przyczyny upadku Imperium rzymskiego,
- omawia rolę wybitnych postaci w prezentowanych wydarzeniach,
- wyjaśnia konsekwencje romanizacji prowincji,
- interpretuje teksty źródłowe i źródła ikonograficzne.
- posługuje się pojęciami i terminami: plebejusze, patrycjusze, proletariusze, konsul, trybun ludowy, cenzor, dyktator, senat, prowincja, legion, triumwirat, pryncypat, dominat, romanizacja, akwedukt, synod, sobór, herezja, gladiator, wyzwoleńcy republika, imperium, niewolnictwo, cesarstwo, barbarzyńcy, chrześcijaństwo, kościół, apostołowie

5. Wczesne średniowiecze

Czas realizacji: 7 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- Cesarstwo Bizantyńskie (dzieje polityczne Bizancjum, kultura i sztuka, schizma wschodnia),
- Arabowie i islam (działalność Mahometa, zasady islamu, kultura i sztuka Arabów,

- Monarchia Karolingów (powstanie i rozwój państwa frankijskiego, renesans karoliński),
- nowe państwa w Europie (rozpad monarchii Karola, wyprawy Normanów, Rzesza Niemiecka,
- stosunki feudalne w średniowiecznej Europie (system lenny, feudalizm),
- Europa jako główny ośrodek chrześcijaństwa w średniowieczu,
- podstawy cywilizacji europejskiej (język, kręgi cywilizacyjne).

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- wskazuje różnice i podobieństwa pomiędzy poznanymi religiami monoteistycznymi
- wymienia osiągnięcia Bizantyńczyków i cywilizacji arabskiej,
- charakteryzuje przebieg chrystianizacji Europy
- omawia powstanie i funkcjonowanie systemu lennego,
- przedstawia osiągnięcia monarchii Karola Wielkiego i jej rolę dla dalszych dziejów Europy,
- porządkuje wydarzenia w ciągu chronologicznym,
- objaśnia rolę omawianych postaci w prezentowanych wydarzeniach,
- charakteryzuje elementy stanowiące podstawę cywilizacji europejskiej,
- doskonalą umiejętności pracy z mapą wskazując podboje Karola Wielkiego oraz obszary, które usamodzielniały się po jego śmierci,
- analizuje źródła historyczne tekstowe i ikonograficzne,
- posługuje się pojęciami i terminami: patriarcha, mozaika, prawosławie, kalif, islam, meczet, majordom, dziesięcina, denar, lenno, danina, wasal, senior,

6. Europa i Polska w okresie panowania Piastów

Czas realizacji: 12 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- narodziny państwa Mieszka I (plemiona, chrzest Polski, organizacja państwa),
- Polska za panowania Bolesława Chrobrego (zjazd gnieźnieński, pruska misja chrystianizacyjna biskupa Wojciecha, wojny Bolesława, koronacja),
- panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela,
- Kościół katolicki w X–XIII w. (spór o inwestyturę, uniwersalizm papieski, uniwersalizm cesarski, reformy Grzegorza VII),
- rekonkwista i wyprawy krzyżowe (przyczyny i znaczenie krucjat, powstanie zakonów rycerskich),
- Polska w okresie panowania Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego,
- rozbitcie dzielnicowe oraz jego skutki polityczne, społeczne i gospodarcze,
- monarchie stanowe w Europie (Anglia, Francja, społeczeństwo stanowe),
- Polska w okresie panowania Władysława Łokietka,
- Polska pod rządami Kazimierza Wielkiego (polityka zagraniczna, reformy wewnętrzne, monarchia stanowa, Ludwik Węgierski na tronie Polski),
- kultura i sztuka pełnego średniowiecza.

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- opisuje przebieg chrystianizacji Polski,
- wskazuje na mapie i charakteryzuje zmiany obszaru Polski między X a XIV w.,
- wymienia w porządku chronologicznym władców z dynastii Piastów,
- omawia terytorialną organizację państwa polskiego w okresie rozbicia dzielnicowego,
- podaje daty najważniejszych wydarzeń związanych z historią Polski i Europy w XIV i XV w.,
- przedstawia znaczenie rozwoju średniowiecznej kolonizacji i osadnictwa dla postępu cywilizacyjnego, społecznego i kulturalnego,
- charakteryzuje proces odbudowy jedności Polski i przemiany społeczno-gospodarcze w tym okresie,
- opisuje relacje piastowskiej Polski z krajami ościennymi
- podaje cechy sztuki i architektury romańskiej i gotyckiej,
- omawia przyczyny i skutki wypraw krzyżowych,
- opisuje problemy oraz działalność Kościoła między X a XIV w.,
- analizuje przemiany gospodarcze i społeczne w Europie i w Polsce w XIII i XIV w.,
- określa przyczyny i skutki kluczowych wydarzeń (np. chrystianizacja Polski, konflikt pomiędzy cesarstwem a papieżem, krucjaty, sprowadzenie Krzyżaków do Polski)
- ocenia postawy jednostek i grup w różnych okolicznościach dziejowych (np. święty Wojciech, Krzyżacy, krakowski wójt Albert, arcybiskup Jakub Świnka)
- doskonalą umiejętność analizy materiałów źródłowych.
- posługuje się pojęciami i terminami: plemię, opole, trybut, kanonizacja, metropolia, relikwie, symonia, nepotyzm, inwestytura, kardynał, konkordat, inkwizycja, rekonkwista, przywilej, lokacja, łan, stan, parlament, statut, starosta, unia personalna, elekcja.

7. Europa i Polska w okresie panowania Jagiellonów

Czas realizacji: 8 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- Władysław Jagiełło na tronie polskim (unia polsko-litewska, wielka wojna z Krzyżakami),
- ekspansja Turków w Europie (Władysław Warneńczyk, bitwa pod Warną i jej konsekwencje),
- wojna trzynastoletnia i odzyskanie Pomorza Gdańskiego (Kazimierz Jagiellończyk),
- sytuacja gospodarcza i polityczna w Europie w XIV w. (Hanza, wojna stuletnia, wystąpienia społeczne w Anglii i Francji, sytuacja gospodarcza),
- kultura i sztuka późnego średniowiecza: literatura, architektura, oświata,
- miejsce Polski w Europie w XV w. (pozycja polityczna i gospodarcza),
- rola i miejsce Kościoła w średniowieczu,
- umysłowość ludzi średniowiecza (postrzeganie świata, nauki Tomasa z Akwinu i św. Augustyna, nowe poglądy filozoficzne).

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- wymienia skutki podpisywania przez Polskę unii personalnych (polsko-litewska, polsko-węgierska),
- opisuje przyczyny, przebieg i skutki konfliktów polsko-krzyżackich w XV w., ocenia znaczenie zwycięstwa pod Grunwaldem,

- opisuje kryzysy polityczne i społeczne w późnośredniowiecznej Europie (wojna stuletnia, wojna Dwóch Róż, powstanie Wata Tylera, żakeria, czarna śmierć)
- przedstawia etapy rozwoju imperium tureckiego,
- charakteryzuje rozwój rolnictwa, rzemiosła i handlu pod koniec średniowiecza,
- charakteryzuje sytuację społeczno-polityczną w Polsce w XV w.,
- wylicza osiągnięcia kulturowe okresu późnego średniowiecza.
- rozpoznaje na ilustracjach style architektoniczne i wyjaśnia różnice pomiędzy nimi,
- wartościuje i ocenia zjawiska zachodzące w życiu politycznym, gospodarczym i społecznym (do końca XV w.),
- charakteryzuje umysłowość ludzi średniowiecza i zestawia ją z umysłowością człowieka XX-wiecznego,
- doskonalą umiejętność pracy z mapą i materiałami źródłowymi,
- posługuje się pojęciami i terminami: pospolite ruszenie, inkorporacja, hanza, czarna śmierć, sztuki wyzwolone, iluminacja, kurialiści, koncyliaryzm, skryptorium, renta feudalna, czynsz, dwupolówka, trójpolówka

Propozycja rozkładu lekcji powtórzeniowych dla klasy I

Lekcje powtórzeniowe powinny się odbywać po zapoznaniu się uczniów z większą partią materiału. Ich charakter powinien być dostosowany do specyfiki danej klasy, lecz przede wszystkim powinien dawać uczniom uogólniony, syntetyczny obraz epoki i zarazem ukierunkowywać uczniowskie przygotowania do zaplanowanych prac klasowych. Należy jednak pamiętać o tym by kumulacja materiału powtórzeniowego nie była zbyt wielka. Nie powinna ona przekraczać 10–15 jednostek lekcyjnych. W sposób naturalny rozkład lekcji powtórzeniowych odpowiada przedstawionemu w programie układowi działów tematycznych.

Nauczyciele zgodnie z doświadczeniem wynikającym z własnej praktyki i w zgodzie ze specyfiką nauczanych przez siebie klas powinni odpowiednio zaprezentowaną niżej propozycję rozkładu lekcji powtórzeniowych przemodelować.

Lekcja powtórzeniowa nr 1

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działów: „Wprowadzenie do historii” i „Narodziny człowieka i początki cywilizacji”

Lekcja powtórzeniowa nr 2

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Cywilizacja Hellenów”

Lekcja powtórzeniowa nr 3

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Cywilizacja Rzymian”

Lekcja powtórzeniowa nr 4

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Wczesne średniowiecze”

Lekcja powtórzeniowa nr 5

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Europa i Polska w okresie panowania Piastów”

Lekcja powtórzeniowa nr 6

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Europa i Polska w okresie panowania Jagiellonów”

Klasa II

1. Narodziny nowej epoki – koniec XV i XVI wiek

Czas realizacji: 10 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- Europa w okresie renesansu (poglądy humanistów, zmiany społeczno-gospodarcze, kultura renesansu),
- wielkie odkrycia geograficzne (przyczyny, skutki),
- reformacja w Europie (przemiany światopoglądowe, rozłam w Kościele katolickim, nowe wyznania),
- konflikty religijne w XVI i XVII w.,
- kontrreformacja i odnowa Kościoła (sobór trydencki, działalność jezuitów),
- przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XVI w.

Osiągnięcia ucznia:

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- opisuje zmiany społeczno-gospodarcze przełomu XV i XVI w. oraz ich wpływ na życie Europejczyków,
- przedstawia związki pomiędzy starożytnością a humanizmem,
- omawia przyczyny, przebieg i skutki odkryć geograficznych,
- interpretuje znaczenie odkryć geograficznych dla rozwoju gospodarczego Europy,
- doskonali umiejętność pracy z mapami historycznymi,
- charakteryzuje przebieg reformacji w różnych regionach Europy,
- opisuje ustalenia soboru trydenckiego i podejmowane przez Kościół działania kontrreformacyjne,
- porównuje główne założenia wyznań reformowanych
- ocenia skuteczność podejmowanych przez Kościół różnych działań kontrreformacyjnych,
- przedstawia przemiany w rolnictwie, rzemiośle i handlu (powstanie systemu uprawy wielopolowej, nakładu i manufaktur, rozwój kredytu, giełd i banków).
- porządkuje wydarzenia na osi czasu,
- charakteryzuje cechy sztuki renesansowej oraz architektury i wskazuje je na konkretnych przykładach ukazywanych w ikonografii,
- doskonali umiejętność wyprowadzania wniosków ogólnych na podstawie analizy źródeł szczegółowych,
- posługuje się pojęciami i terminami: renesans, humanizm, utopia, mecenat, miedzioryt, konkwista, katechizm, zbór, supremacja, predestynacja, sekularyzacja, hugenoci, purytanie, wielopolówka, rewolucja cen, kredyt, giełda, nakład, manufaktura,

2. Rzeczpospolita złotego wieku – XVI wiek

Czas realizacji: 10 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- pozycja polityczna Rzeczypospolitej w Europie w XVI w.,
- przemiany społeczno-gospodarcze w Rzeczypospolitej (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana),
- narodziny i rozwój demokracji szlacheckiej,
- polska tolerancja religijna,
- kultura renesansu w Rzeczypospolitej (twórcy, dzieła, wpływ renesansu europejskiego, życie codzienne dworu, wsi i miasta),
- unia lubelska: jej znaczenie i skutki,
- pierwsze wolne elekcje.

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- opisuje politykę dynastyczną Jagiellonów,
- wymienia w kolejności chronologicznej kolejnych władców Rzeczypospolitej,
- charakteryzuje relacje Rzeczypospolitej z państwami ościennymi,
- wylicza najważniejsze przywileje szlacheckie,
- przedstawia stratyfikację społeczeństwa Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVI w.,
- ocenia skutki rozwoju demokracji szlacheckiej,
- przedstawia mechanizm funkcjonowania gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej,
- wyjaśnia specyfikę rozwoju reformacji w Rzeczypospolitej,
- przeprowadza analizę mocnych i słabych stron faktu wielonarodowości i wielowyznaniowości Rzeczypospolitej,
- wymienia XVI-wiecznych twórców polskiej sztuki i ich dzieła.
- rozpoznaje cechy sztuki renesansowej w zabytkach ukazanych na ikonografii,
- lokalizuje na mapie najświetniejsze polskie zabytki architektoniczne w stylu renesansowym,
- doskonali umiejętność analizy źródeł ikonograficznych, tekstowych i statystycznych,
- posługuje się pojęciami i terminami: unia realna, folwark, pańszczyzna, szkuta, demokracja szlachecka, konstytucja, sejmik, szlachta, wojsko kwarciane, arianie, magnateria, artykuły henrykowskie, *pacta conventa*, wolna elekcja, rokosz, konfederacja, ruch egzekucyjny.

3. Polska i Europa w XVII wieku i w pierwszej połowie XVIII wieku

Czas realizacji: 15 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- Europa Zachodnia w XVII w. i w pierwszej połowie XVIII w., (monarchia absolutna we Francji, monarchia parlamentarna w Anglii),
- przyczyny i skutki polityczne, społeczne i ekonomiczne wojny trzydziestoletniej,
- sąsiedzi Rzeczypospolitej w XVII w. i pierwszej połowie XVIII w. (Rosja, Prusy, Turcja, Szwecja),
- konflikty Rzeczypospolitej z sąsiadami (wojny polsko-szwedzkie, polsko-rosyjskie, polsko-tureckie, powstanie Chmielnickiego),
- przemiany społeczno-polityczne w Rzeczypospolitej w XVII w.,
- kultura i sztuka baroku, sarmatyzm,
- kontrreformacja w Rzeczypospolitej,
- okres unii polsko-saskiej.

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- przedstawia zasady organizacji władzy we Francji Ludwika XIV,
- opisuje zmiany ustrojowe w Anglii od rządów Stuartów po „chwalebna rewolucję”,
- wymienia strony uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej i skutki tej wojny,
- charakteryzuje przemiany w Rosji za panowania Piotra I,
- przedstawia relacje Rzeczypospolitej z ościennymi państwami w XVII i pierwszej połowie XVIII w.,
- opisuje wojny prowadzone przez Rzeczpospolitą w XVII w. i ich skutki gospodarcze, społeczne i kulturalne,
- przedstawia przemiany polityczne i społeczne w Rzeczypospolitej w XVII w. i w I poł. XVIII w.,
- podaje okoliczności zawarcia unii polsko-saskiej i jej wpływ na dzieje Rzeczypospolitej.
- analizuje i ocenia politykę zagraniczną Rzeczypospolitej w XVII w. i w I poł. XVIII w., zauważa zmiany położenia politycznego Rzeczypospolitej,
- ocenia zmiany sytuacji społeczno-politycznej w Rzeczypospolitej okresu saskiego.
- porównuje systemy ustrojowe funkcjonujące w Europie w XVIII i na początku XVIII w.,
- wymienia najważniejszych twórców kultury i sztuki barokowej, a także jej cechy charakterystyczne,
- wskazuje na ikonografii cechy i elementy sztuki i architektury barokowej,
- łączy informacje pochodzące ze źródeł różnego typu: ikonograficznych, tekstowych, kartograficznych,
- posługuje się pojęciami i terminami: edykt nantejski, absolutyzm, „chwalebna rewolucja”, smuta, elektor, liberum veto, oligarchia magnacka, barok, sarmatyzm, kalwaria.

4. Świat i Rzeczpospolita w dobie oświecenia

Czas realizacji: 15 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- oświecenie w Europie (ideologia, filozofia, odkrycia i wynalazki),
- reformy gospodarcze i społeczne w Wielkiej Brytanii, Prusach, Austrii,
- powstanie i rozwój Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej,
- rewolucja 1789 r. we Francji (przyczyny, przebieg, skutki)
- Rzeczpospolita w latach 1764–1775 (elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego, sytuacja polityczna, próby reform, konfederacje, I rozbiór),
- próby ratowania Rzeczypospolitej (Sejm Wielki, Konstytucja 3 maja),
- przyczyny upadku, rozbiory, powstanie kościuszkowskie,
- oświecenie w Rzeczypospolitej (oświata, kultura, nauka, myśl polityczna),
- życie codzienne mieszkańców Europy i Rzeczypospolitej w XVII–XVIII w.

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- charakteryzuje ideologię oświecenia,
- przedstawia największych twórców kultury i sztuki okresu oświecenia oraz ich najwybitniejsze dzieła,
- opisuje powstanie i rozwój Stanów Zjednoczonych oraz amerykański system ustrojowy,

- wskazuje cechy absolutyzmu oświeconego z uwzględnieniem specyfiki wybranych państw (Francja, Prusy, Austria, Rosja),
- przedstawia problemy Francji w okresie przedrewolucyjnym oraz przyczyny i przebieg rewolucji francuskiej,
- ocenia efekty rewolucji francuskiej,
- porównuje różne systemy ustrojowe funkcjonujące w XVIII w.,
- opisuje problemy wewnętrzne Rzeczypospolitej za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, wskazuje na reformatorskie działania władcy i podejmowane przez niego próby unowocześnienia państwa,
- wymienia najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja,
- podaje przyczyny upadku Rzeczypospolitej.
- charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej w XVIII w.,
- przedstawia osiągnięcia kulturalne i artystyczne Rzeczypospolitej w okresie oświecenia,
- charakteryzuje rolę oświeceniowego przełomu umysłowego XVIII w.,
- wymienia najważniejsze wynalazki rewolucji technicznej (maszyna parowa, przędzarka mechaniczna, mechaniczny warsztat tkacki),
- wyjaśnia przemiany cywilizacyjne, jakie zaszły w wyniku uprzemysłowienia i urbanizacji w XVIII w.,
- wykazuje wpływ wynalazków okresu rewolucji technicznej na życie w późniejszych wiekach,
- rozpoznaje cechy stylu klasycystycznego na zaprezentowanych w ikonografii zabytkach,
- układa wydarzenia w ciągi przyczynowo-skutkowe łącząc ze sobą elementy polityczne, społeczne i ekonomiczne wskazujące na związki rozwoju gospodarczego z absolutyzmem oświeconym,
- doskonalą umiejętność pracy z mapami wskazując zmiany obszaru Rzeczypospolitej zachodzące w wyniku kolejnych rozbiorów,
- doskonalą umiejętność analizy źródeł tekstowych, statystycznych i ikonograficznych,
- kształcą umiejętność selekcji informacji pochodzących z krótkich tekstów naukowych i popularno-naukowych,
- posługuje się pojęciami i terminami: absolutyzm oświecony, deizm, racjonalizm, krytycyzm, empiryzm, rewolucja agrarna, rewolucja techniczna, burżuazja, federacja, jakobini, klasycyzm, sentymentalizm, insurekcja.

Propozycja rozkładu lekcji powtórzeniowych dla klasy II

Lekcja powtórzeniowa nr 1

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu: „Narodziny nowej epoki – koniec XV i XVI wiek”

Lekcja powtórzeniowa nr 2

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Rzeczpospolita złotego wieku – XVI wiek”

Lekcja powtórzeniowa nr 3

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Polska i Europa w XVII wieku i w pierwszej połowie XVIII wieku”

Lekcja powtórzeniowa nr 4

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Świat i Rzeczpospolita w dobie oświecenia”

Klasa III

1. Europa i naród polski w pierwszej połowie XIX wieku

Czas realizacji: 12 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- Europa w dobie Napoleona (od konsulatu do cesarstwa, klęska Prus i Austrii, wyprawa na Moskwę, upadek Napoleona),
- kongres wiedeński i jego postanowienia,
- Księstwo Warszawskie i Legiony Polskie,
- Królestwo Polskie – ustroj gospodarka i społeczeństwo,
- sytuacja Polaków w zaborze pruskim, austriackim i rosyjskim,
- powstanie listopadowe (przyczyny, przebieg i skutki)

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- omawia drogę Napoleona do władzy cesarskiej,
- opisuje zmiany ustrojowe we Francji za rządów Napoleona,
- wymienia podboje napoleońskiej Francji oraz jej wrogów i sprzymierzeńców,
- ocenia postać i działania Napoleona Bonaparte, uzasadnia swoje opinie,
- wykazuje wpływ okresu napoleońskiego dla dalszych losów Europy,
- podaje przyczyny klęski Napoleona i jej skutki – postanowienia kongresu wiedeńskiego,
- przedstawia udział Polaków w kampaniach napoleońskich,
- opisuje okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego, a następnie Królestwa Polskiego,
- analizuje mocne i słabe strony funkcjonowania Księstwa Warszawskiego,
- porównuje ustroj Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego,
- charakteryzuje położenie ludności polskiej w poszczególnych zaborach,
- opisuje przyczyny, przebieg i skutki powstania listopadowego,
- ocenia szanse i zagrożenia powstania listopadowego,
- doskonali umiejętność pracy z mapą wskazując na niej podboje napoleońskie oraz zmiany polityczne w Europie po Kongresie Wiedeńskim,
- wyprowadza uogólnienia na podstawie analizy tekstów kultury,
- posługuje się pojęciami i terminami: blokada kontynentalna, kontrybucja, cenzus, zasada legitymizmu, zasada restauracji, zasada równowagi europejskiej, dekabryści, uwłaszczenie, wolnomularstwo.

2. Europa i naród polski od Wiosny Ludów do powstania styczniowego

Czas realizacji: 13 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- przemiany cywilizacyjne w Europie w pierwszej połowie XIX w.,
- naród polski po upadku powstania listopadowego (organizacje spiskowe i ich działalność, represje, Wielka Emigracja),
- Wiosna Ludów w Europie i na ziemiach polskich,
- Powstanie Styczniowe – przyczyny, przebieg, skutki.

Osiągnięcia ucznia**Wiadomości i umiejętności**

Uczeń:

- wymienia kolejne etapy rozwoju przemysłowego w XIX w.,
- charakteryzuje nowe ideologie – liberalizm i konserwatyzm,
- analizuje wpływ wynalazków oraz rewolucji przemysłowej pod kątem ich skutków społecznych i ekonomicznych,
- opisuje ugrupowania polskie Wielkiej Emigracji oraz działania spiskowe podejmowane na ziemiach zajętych przez zaborców,
- przedstawia twórczość najwybitniejszych polskich artystów pierwszej połowy XIX w.,
- dowodzi związków romantyzmu z ruchami rewolucyjnymi,
- porównuje i ocenia sytuację Polaków w trzech zaborach,
- opisuje przebieg Wiosny Ludów oraz udział Polaków w wystąpieniach tego okresu,
- lokalizuje na mapie wydarzenia Wiosny Ludów,
- ocenia żądania rewolucjonistów uczestniczących w Wiosnie Ludów,
- omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania styczniowego.
- łączy informacje uzyskane w efekcie analizy źródeł tekstowych, kartograficznych, ikonograficznych i statystycznych,
- posługuje się pojęciami i terminami: romantyzm, liberalizm, strajk, konserwatyzm, karbonaryzm, Wielka Emigracja, Hotel Lambert, rabacja, Wiosna Ludów, branka, demilitaryzacja.

3. Świat i Polacy w drugiej połowie XIX wieku

Czas realizacji: 15 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- polityczny i ekonomiczny rozkwit Europy w II połowie XIX w. oraz jej dominacja w skali globalnej,
- Europa po wojnie krymskiej; zjednoczenie Niemiec i Włoch; nowy układ sił politycznych,
- trzecia Republika Francuska i Komuna Paryska,
- Stany Zjednoczone Ameryki (abolicjonizm, wojna secesyjna, ekspansja terytorialna, los Indian),
- przemiany naukowo-techniczne oraz cywilizacyjne w drugiej połowie XIX w., (rozwój transportu, środków łączności, zmiany w produkcji przemysłowej, płodozmian w rolnictwie),
- ewolucja sztuki od realizmu do postimpresjonizmu,
- ekspansja kolonialna państw europejskich (wojny opiumowe),
- naród polski wobec prób wynaradawiania; autonomia galicyjska,
- narodziny nowych nurtów i partii politycznych (socjalizm, komunizm, nacjonalizm, chadecja),
- życie codzienne Polaków w okresie zaborów (sytuacja gospodarcza, przemiany społeczne, kultura Młodej Polski).

- naród polski na przełomie XIX i XX w. (społeczeństwo, polityka, kultura),

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- opisuje sytuację polityczną w Europie w drugiej połowie XIX w.,
- omawia politykę kolonialną mocarstw europejskich i USA,
- podaje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych,
- ocenia położenie Murzynów i Indian w Stanach Zjednoczonych przed i po wojnie secesyjnej,
- wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia naukowo-techniczne II połowy XIX w.,
- analizuje źródła statystyczne i na ich podstawie charakteryzuje efekty ekonomiczne i społeczne rewolucji przemysłowej w II połowie XIX w.,
- wykazuje wpływ odkryć naukowo-technicznych na życie codzienne ówczesnych ludzi,
- przedstawia założenia ideowe socjalizmu, komunizmu, nacjonalizmu, chadecji,
- ocenia sformułowaną w XIX w. społeczną naukę Kościoła i uzasadnia swoje poglądy,
- opisuje postawę narodu polskiego wobec prób wynaradawiania,
- wylicza partie i organizacje powstałe na ziemiach polskich pod koniec XIX w.
- porównuje i ocenia sytuację Polaków w trzech zaborach pod koniec XIX w.,
- dowodzi rozwoju świadomości narodowej Polaków w XIX w.,
- doskonali umiejętność pracy ze źródłami kultury i źródłami ikonograficznymi,
- posługuje się pojęciami i terminami: kulturkampf, abolicjonizm, secesja, impresjonizm, akademizm, Dziki Zachód, segregacja rasowa, autonomia, sufrażystki, socjalizm, socjalizm utopijny, komunizm, encyklika, bolszewicy, mienszewicy, chadecja, solidaryzm społeczny, nacjonalizm, kolonializm, protektorat, dominium.

4. Geneza i przebieg I wojny światowej (1914–1918)

Czas realizacji: 8 godzin lekcyjnych.

Treści nauczania:

- sytuacja międzynarodowa w Europie i na świecie na przełomie XIX i XX w. (wojna rosyjsko-japońska, rewolucja 1905 r. w Rosji, wojny burskie, wojny na Bałkanach),
- przebieg rewolucji 1905 r. na ziemiach polskich i jej wpływ na rozwój polskich dążeń narodowych,
- I wojna światowa (przyczyny wybuchu, przebieg, charakter wojny, skutki),
- I wojna światowa jako czynnik podważający pozycję Europy w świecie,
- rewolucje w Rosji (lutowa i październikowa 1917 r.),
- sprawa polska w czasie I wojny światowej (programy i działalność polskich ugrupowań politycznych, zaborcy wobec sprawy polskiej, polski czyn zbrojny),
- postanowienia traktatu wersalskiego; nowy układ polityczny w Europie.

Osiągnięcia ucznia

Wiadomości i umiejętności

Uczeń:

- opisuje rywalizację mocarstw o kolonie i dominację militarną – powstawanie systemu sojuszy na przełomie XIX i XX w. (trójporozumienie, trójprzymierze)
- przedstawia przyczyny i skutki wojny japońsko-rosyjskiej i rewolucji w Rosji 1905 r.

- omawia sytuację na Bałkanach – problemy etniczne, religijne i polityczne (wojny bałkańskie)
- wymienia przyczyny wybuchu I wojny światowej,
- opisuje przebieg, charakter i skutki I wojny światowej,
- porównuje charakter I wojny światowej z charakterem dotychczas toczonych wojen,
- ocenia mocne i słabe strony systemu wersalskiego po I wojnie światowej,
- przedstawia przebieg rewolucji lutowej i październikowej (1917) w Rosji,
- charakteryzuje cele bolszewików i sposób ich działania,
- podaje główne postanowienia traktatu wersalskiego i analizuje jego wpływ na powstanie niepodległej Polski,
- analizuje i interpretuje teksty kultury,
- lokalizuje na mapie omawiane wydarzenia,
- interpretuje źródła statystyczne,
- opisuje działania J. Piłsudskiego i R. Dmowskiego podejmowane w czasie I wojny światowej dla sprawy polskiej,
- przedstawia koncepcje wytyczenia granic odrodzonej Polski,
- posługuje się pojęciami i terminami: trójprzymierze, trójporozumienie, ententa, krwawa niedziela, ultimatum, wojna pozycyjna, abdykacja, bolszewicy, białogwardziści, plebiscyt.

Propozycja rozkładu lekcji powtórzeniowych dla klasy III

Lekcja powtórzeniowa nr 1

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Europa i naród polski w pierwszej połowie XIX wieku”

Lekcja powtórzeniowa nr 2

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Europa i naród polski od Wiosny Ludów do powstania styczniowego”

Lekcja powtórzeniowa nr 3

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Świat i Polacy w drugiej połowie XIX wieku”

Lekcja powtórzeniowa nr 4

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Świat i Polacy w II połowie XIX wieku”

Lekcja powtórzeniowa nr 5

Należy ją przeprowadzić po zakończeniu omawiania działu „Geneza i przebieg I wojny światowej”

Przygotował: mgr Andrzej Przybytek